

Acte d'investidura de l'arquitecte Ricardo Bofill Levi com a doctor 'honoris causa' per la Universitat Politècnica de Catalunya · BarcelonaTech (UPC). 30 de setembre de 2021
Paraules del rector de la UPC, Daniel Crespo

L'honor d'haver investit doctor *honoris causa* l'il·lustre arquitecte Ricardo Bofill és una passa més en l'estreta relació que mantenen la ciutat de Barcelona i l'arquitectura.

Deixeu-me que posi l'èmfasi, en aquestes breus paraules que us adreço, en la relació que han mantingut des de l'inici del segle XIX Barcelona i els estudis d'arquitectura, entre construcció acadèmica i transformació urbana. Una relació sinèrgica i còmplice que ha estat el catalitzador d'una llarga carrera d'èxits dels fruits dels quals tothom gaudeix. La Capitalitat Mundial de l'Arquitectura de Barcelona el 2026 no hauria estat possible sense aquesta història, de la qual avui escrivim una nova pàgina.

Els estudis d'arquitectura a la nostra ciutat es remunten a l'any **1817**, quan fou inaugurada la **secció d'Arquitectura de l'Escola Gratuïta de Disseny i Nobles Arts de Barcelona**, amb seu al palau de la Llotja de Mar, ben a prop d'on som ara.

El primer director fou l'arquitecte lleidatà **Antoni Cellers (1775-1835)**. Cellers va ser pensionat per anar a Roma i, en tornar-ne, la Junta de Comerç de Barcelona li va encarregar la redacció d'un pla d'estudis d'Arquitectura.

La tardor de **1817**, anecdòticament un 11 de setembre, Antoni Cellers llegia la Lliçó Inaugural a la Classe d'Arquitectura. Aquest és el primer capítol de la nostra història, un capítol en què la ciutat, a través del seu teixit econòmic i social, decideix apostar pel coneixement de l'arquitectura com a peça clau en el seu projecte de ciutat.

Des d'aleshores, els estudis d'Arquitectura a Barcelona van passar per diferents vicissituds institucionals, fins que el 1875 es fundà l'**Escola Provincial d'Arquitectura de Barcelona**. I aquí és on comença el segon capítol d'aquesta història que avui us volia explicar. El 1885, el carlista gallec establert a Barcelona Eugenio Serrano de Casanova rep l'autorització per celebrar l'**Exposició Universal de Barcelona de 1888** en els terrenys municipals del Parc de la Ciutadella. El que havia de ser una oportunitat per projectar Barcelona al món va derivar ben aviat en un desgavell que suposà que el consistori municipal no només entrés a finançar el projecte, sinó també que n'hagués d'assumir el lideratge de la mà de Rius i Taulet. El **1887, Elies Rogent**, primer director de l'Escola Provincial d'Arquitectura, ofereix a l'Ajuntament de la ciutat els serveis tècnics d'un jove col·lectiu acadèmic per projectar i executar l'esdeveniment que en aquells moments estava a punt de naufragar. Van aconseguir salvar el projecte *in extremis* i el 8 d'abril de 1888 s'inaugurava a Barcelona la primera Exposició Universal de la nostra ciutat.

Va ser en aquest cas el món acadèmic que va ajudar la ciutat.

El tercer episodi d'aquesta relació no és una història d'èxits. Durant els primers anys del franquisme, la universitat va ser un terreny abonat per a les "depuracions" de professorat i alumnat, per a l'exili i per a l'assassinat de la dissidència. Més enllà dels drames humans que hi hagué rere la repressió, aquesta va suposar la pèrdua de capital humà, de talent, i la fuga de les personalitats més significatives del panorama intel·lectual del nostre país.

Els estudis d'Arquitectura malauradament no en van ser una excepció. Ni tampoc la ciutat grisa i fosca de les primeres dècades del franquisme. La universitat que el Dr. Bofill coneix en iniciar els estudis, a mitjan anys 50, no està en el millor moment. Tot i això, el compromís d'alguns estudiants, entre els quals hi havia el nostre homenatjat, va portar a iniciar un moviment de fons que aniria creixent amb els anys, reclamant canvis polítics en un règim opressiu. Aquest activisme polític el portà a ser expulsat de la Universitat el 1957, per la seva participació en la creació del Sindicat Lliure Universitari.

El trasllat a Ginebra del Dr. Bofill el fa entrar en contacte amb la formació moderna, lliure, pluridisciplinària i connectada amb el ric món creatiu de Suïssa, de l'Europa dels primers seixanta. Aquesta va ser indirectament una de les finestres per on el debilitat món de l'ensenyament de l'arquitectura a Barcelona va poder respirar. És gràcies a talents i la inspiració com la de Ricardo Bofill que va ser possible la represa uns anys després.

En aquest tercer capítol, ni ciutat ni ensenyament de l'arquitectura es trobaven en un moment amb capacitat per retroalimentar-se. Va ser gràcies al talent de joves arquitectes que es va poder mantenir, tot i que amb una certa letargia, l'espurna arquitectònica barcelonina. Durant aquest període, les obres del Dr. Bofill van ser determinants i inspiradores: el Walden o els edificis d'habitatges del carrer Nicaragua, per esmentar-ne algunes de properes i emblemàtiques.

El 1972, l'adscripció de l'ETSAB a la recent fundada Universitat Politècnica de Catalunya certificà el traspàs ideològic des de la seva formació inicial, més vinculada a les *Beaux Arts*, fins a una altra de més tecnològica. L'equilibri entre els continguts humanístics i tecnològics de la formació en arquitectura que s'imparteix a l'ETSAB és probablement un dels seus trets més reconeguts. És en el marc d'aquesta nova adscripció a la UPC on s'inicia el tercer capítol de la història.

El 1977, Oriol Bohigas, primer director de l'etapa postfranquista, decideix aportar a l'ETSAB un col·lectiu d'excel·lents professionals arquitectes, per dinamitzar un canvi en unes aules excessivament anquilosades. A diferència, doncs, del que passa en nombroses escoles d'arquitectura, on es produeix freqüentment una separació entre

acadèmia i professió, molts dels arquitectes més reconeguts del nostre país imparteixen docència a l'ETSAB.

Aquest quart capítol es podria titular “acadèmics que construeixen la ciutat, professionals que transformen l'acadèmia”.

Durant aquest període, que s'allarga fins ja entrat el segle XXI, les aportacions arquitectòniques del Dr. Bofill a la ciutat són enormement rellevants. Sense voluntat de ser una llista exhaustiva, contribucions com l'equipament olímpic de l'INEF, el Teatre Nacional de Catalunya o l'aeroport del Prat han ajudat a modelar una part del caràcter de la Barcelona actual. Però també permeteu-me fer referència a edificis com el Nexus II, a la UPC.

El darrer capítol d'aquesta minisèrie s'escriu amb l'horitzó de la Capitalitat de l'Arquitectura de Barcelona de 2026 i més enllà. El canvi metabòlic dels teixits urbans que les ciutats han d'experimentar els propers anys per fer front als reptes socials, econòmics, culturals i climàtics, necessita que tot el talent disponible a l'acadèmia es posi a treballar en projectes transformadors. Des d'una transversalitat màxima caldrà elaborar les bases per al nou futur. La UPC hi bolcarà tot el seu potencial, no només des de les seves escoles de referència (ETSAB i ETSAV), sinó també posant tot el seu coneixement al servei de la ciutat i la seva gent.

En aquesta tasca ingent, la inspiració, el treball i la trajectòria del nou doctor *honoris causa* per la UPC, Ricardo Bofill, serà una de les nostres fortaleeses.

Moltes gràcies doctor Bofill per la seva contribució. Moltes gràcies per continuar pensant i repensant el nostre espai, per continuar donant forma a la societat del futur.